

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

(збірник науково-методичних праць)

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2014

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 28 лютого 2014 року, протокол № 7

Рецензенти:

Вітвицька С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;
Смагін І.І. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;
Тишук Л.І. – кандидат психологічних наук, завідувач Житомирського центру розвитку дитини №53 “АБВГДейка”.

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79 **Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти:** збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – 620 с. + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність професійної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; охарактеризовано дидактичний компонент професійної компетентності вихователя дошкільного закладу; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-математичну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої, мовної, соціокультурної, художньо-естетичної компетенцій у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1/ 74.58

© Литнєв В.Є., Колесник Н.Є., Наумчук Т.В., 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА. Литнєв В.Є. Упровадження компетентнісного підходу В підготовці педагогів дошкільної та початкової освіти.....11

РОЗДІЛ І. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК СУКУПНІСТЬ КЛЮЧОВИХ, БАЗОВИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Авраменко К.Б. Теоретичні засади компетентнісного підходу як інновації у професійній підготовці майбутніх педагогів13

Берегова Н.П. Розвиток емпатії педагога шляхом використання психолого-педагогічного тренінгу.....17

Бреславська Г.Б. Формування проектної компетентності студентів засобами позааудиторної роботи.....19

Бойко І.І. Інноваційний педагогічний експеримент у структурі професіоналізму педагога.....23

Бутузова Л.П. Системокомплекс професійно-важливих якостей психологів, необхідний для роботи в початковій школі.....27

Варгата О.В. Організація методичної роботи щодо підготовки вчителя до здійснення естетичного виховання учнів.....31

Гомошук О.М. Особливості формування професійно-педагогічної культури майбутнього педагога початкової освіти.....34

Гужанова Т.С. Клубна діяльність - органічна частина виховної роботи школи.....38

Джигун Л.М. Впровадження інноваційних методів у навчально-виховний процес загальноосвітнього навчального закладу.....42

Жуковська Л.О., Клименюк Ю.М. Взаємодія школи і сім'ї в розвитку обдарованості дитини.....45

Іванець Н.В. Формування мультикультурної компетентності сучасного вчителя...47

Казанжи І.В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів початкових класів.....51

Карсканова С.В. Ресоціалізація і десоціалізація як складові соціальної компетентності майбутнього фахівця.....55

Колесник Н.Є. Інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів.....58

Кондратець І.В. Методика дослідження рівнів сформованості рефлексивної культури педагогів дошкільних навчальних закладів.....64

Коновальчук І.І. Розвиток інноваційної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів69

Кошовько Г.А. Комунікативна компетентність майбутніх педагогів у системі вищої освіти.....75

Лавренюк О.П. Учителі і діти: секрети спілкування.....78

Лагута А.В., Кулаковський Т.Ю. Психологічні особливості міжособистісних конфліктів у студентському середовищі та шляхи їх профілактики.....80

Мазур Ю.Я. Складові професійної іншомовної компетентності майбутніх учителів початкової школи.....84

Отже, соціальна компетентність майбутнього фахівця – це результат вдалого проходження студентом інтенсивного процесу десоціалізації й ресоціалізації, в якому ресоціалізація, за допомогою соціального устрою та соціальних відношень закладу освіти, допомагає відновити частково, або для когось і повністю, втрачені цінності, норми і ролі та надати можливість відтворити нові соціальні ролі. За таких обставин, якомога швидше завершений процес ресоціалізації дає можливість перейти до нормального процесу набуття соціальної компетентності на більш високому рівні компетентії для майбутнього фахівця. Нами плануються дослідження темпів та умов ресоціалізації студентів-першокурсників та студентів, які потрапили у складні життєві обставини.

Список використаних джерел

1. Гончарова-Горанська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів / М. Гончарова-Горанська // *Рідна школа*. – 2004. – № 7-8.
2. Єрмаков І. Педагогіка життєвості: орієнтири для XXI століття / І. Єрмаков // *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб. [ред. кол.: Н. Софій (голова), І. Єрмаков (керівник авторськ. кол.-ву і наук. ред.) та ін.]*. – К.: Контекст, 2000. – С. 58-72.
3. Лєсіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у психологічній взаємодії / Л. Лєсіхова // *Висока освіта України*. – 2004. – № 3.
4. Руденко О.В. Підвищення компетентності працівників освіти у спілкуванні / О.В. Руденко // *Наукові записки інституту психології імені Г.С. Костюка: в 3-х томах / за ред. акад. С.Д. Максименка*. – К.: Главник, 2005. – Т. 3. – С. 477-482.

Колесник Наталя Євгенівна

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Інтеграція України у Європейський освітній простір зумовлює розбудову вітчизняної системи освіти на засадах компетентнісного підходу. Компетентнісний підхід у шкільному навчанні нині розглядається як один із засобів модернізації освіти. Його запровадження є загальноєвропейською практикою.

У психолого-педагогічній літературі накопичений певний досвід вирішення проблеми інтеграції у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів, а саме: розроблено теоретико-методичні основи формування професійної компетентності, підвищення кваліфікації, розвитку педагогічної майстерності педагога (І. Богданова, С. Верилівський, С. Вітвицька, С. Слканов, І. Язюл, О. Киричук, Н. Кузьміна, І. Колесникова, Г. Костюк, К. Макагон, С. Мусатов, А. Орлов, В. Рибалка, В. Синенко, В. Сластьонін, Н. Чепелєва); виявлено концептуальні основи інноватики загалом, педагогічної зокрема (О. Варламова, П. Завліч, В. Загвязинський, І. Ільїн, Г. Казарян, М. Кроз, С. Ляська, С. Марінчак, О. Лапін, Л. Підлісна, А. Пригожин, Б. Сазонова, С. Сисоєва, В. Соскін).

В історії розвитку науки проблема інтеграції – одна з найдавніших. Ідея об'єднання наукових знань знаходила відображення в працях давніх мислителів – Платона й Аристотеля (у вигляді первинних натурфілософських уявлень, здогадів). Цю проблему намагалися розв'язати з різних позицій Г. Гегель, І. Кант, Д. Менделєєв, Г. Спенсер, А. Ейнштейн та інші видатні вчені. Сутність інтеграції в освіті, її форми й види на сучасному етапі активно досліджують І. Бех, М. Васьуленко, К. Гуз, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, Ю. Мальований, Ю. Самарін та ін. У контексті означеної проблеми на особливу увагу заслуговують дослідження, в

яких обґрунтовано ідею комплексного (інтегрованого) впливу різних видів мистецтва на особистість (Н. Аніщенко, Е. Белкіна, Л. Ващенко, Л. Масол, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Тарасенко, Г. Шевченко).

Оскільки означена проблема стосується, насамперед, вищої школи, варто зауважити, що питання інтегративного підходу в підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів недостатньо висвітлені в дослідженнях сучасних науковців. Окремі аспекти даної проблеми представлені у працях В. Бондаря, І. Драгомирової, Н. Кузьміної, В. Кузя, О. Мороза, О. Сааченко, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Н. Талізної та ін.

Метою цієї статті є проаналізувати інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів як одного із принципів модернізації вищої освіти.

Дослідження проблеми інтегративного підходу в підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів потребує аналізу базових понять «інтеграція», «інтегративний підхід», «компетентність», «предметно-перетворювальна компетентність молодших школярів», «інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів».

Найбільш загальним серед визначеного категоріально-поняттєвого поля є поняття «інтеграція».

Ми виходимо з того, що інтеграція навчання передбачає створення принципово нової навчальної інформації з відповідним структуруванням навчального матеріалу, із навчально-методичним забезпеченням, із новими технологіями. Поняття "інтеграція" походить від латинського *integratio*, що у перекладі означає "відновлення", "поповнення" [8, с. 128 – 129]. У Великому тлумачному словнику української мови цей термін тлумачиться як об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин, елементів, компонентів, що супроводжуються ускладненням і зміщенням зв'язків і відношень між ними [3, с. 401]. Інтеграція як засіб переходу певної сукупності елементів у нову якість, на думку дослідників, базується не на штучному формуванні потрібного в даному конкретному випадку утворення, а на відродженні природних, об'єктивно існуючих між елементами зв'язків [7, с. 9]. Таким чином, освітні цілі інтеграції знань спрямовані на формування цілісної "знаннєвої системи" учнів початкової школи, єдиної картини світу, наукового світогляду. В. Кузь тлумачить інтеграцію, як мету сучасного навчання (створення в школяра цілісного уявлення про оточуючий світ) і як його засіб (знаходження спільної платформи зближення предметних знань) [11, с. 157].

Зазначимо, що в змісті сучасної початкової освіти співіснують дві протилежні тенденції – диференціація та інтеграція. Диференційоване викладання навчальних предметів не містить у собі достатніх умов для мислительного осягнення молодшими школярами цілісної картини світу, що спричиняє труднощі у встановленні учнями відношень між науковим поняттям чи функцією і відповідним предметом, у практичному застосуванні теоретичних знань. Ще в дошкільному віці в дітей сформовується свій "образ світу". Попри всю свою недосконалість, він має істотну характеристику – цілісність сприймання навколишнього. Зі вступом дитини до школи, як зазначає О. Сааченко, ця цілісність руйнується через кордони між окремими предметами [10, с. 46]. Відновити втрачені зв'язки, синтезувати розрізнені знання школярів можна лише у процесі інтеграції, котра в даному випадку постає як

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти

механізм самоорганізації хаосу знань, як внесення порядку, єдності в розчленовані світі знань із метою підвищення ефективності як їх здобування, так і використання.

Ідея інтеграції змісту освіти не є абсолютно новою для сучасної школи. Ще у 20-ті рр. XX ст. широко обговорювалося комплексне навчання, розроблялися комплексні програми на основі широкої міждисциплінарної інтеграції (П. Блонський, Н. Крупська). Ця тенденція продовжилася й у наступні роки, торкнувшись навчальних дисциплін у початковій ланці освіти.

Інтеграція знань, тобто вичленення споріднених елементів змісту й поєднання їх у певну цілісність, – досить складний процес, який підлягає певним законам. Серед них І. Козловська виділяє такі:

1. Закон корелятивності: елементи інтеграції повинні мати властивості, які забезпечують їх здатність до узгодженої взаємодії.

2. Закон імперативності: процес є інтегративним тоді й лише тоді, коли виконуються такі умови: поява якісно нових властивостей у результаті інтеграції; наявність системно-структурного характеру зінтегрованого об'єкта; збереження індивідуальних ознак елементів інтеграції; існування декількох стабільних станів зінтегрованого об'єкта.

3. Закон доповнювальності: інтегративні процеси викликають процеси диференціації [7, с. 16 – 17].

За спрямованістю процесів науковці виділяють інтеграцію зовнішню й внутрішню. Під зовнішньою розуміють єдність, взаємозв'язок окремих частин змісту навчальних предметів; внутрішня інтеграція передбачає взаємопроникнення компонентів, яке відбувається в межах окремо взятої дисципліни.

Результати аналізу дослідження засвідчили, що поняття «інтеграція» окреслює значне коло різних значень.

Провідними поняттями нашого дослідження є «компетентність», «професійна компетентність», «предметно-перетворювальна компетентність молодших школярів», «інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів».

У підходах до розуміння сутності предметно-перетворювальної компетентності вирізняється здібність серед багатьох рішень обрати найбільш оптимальне, аргументоване рішення. Компетентність передбачає постійне оновлення її складових, оволодіння новою інформацією для успішного вирішення професійних завдань у даний час і в даних умовах. Компетентність – це здібність до актуального виконання професійної діяльності.

В. Введенський вважає, що актуальність введення поняття «професійна компетентність» зумовлена поширенням його змісту, інтегративною характеристикою, що поєднує такі поняття «професія», «здібності» й ін., що широко використовуються [2, с. 51 – 55]. В. Введенський відмічає, що в процесі проведення наукових досліджень існують три основні підходи проведення дослідження змісту та структури професійної компетентності: професіографічний, рівневий і підготовка завдань. Кожний з них має свої особливості. Так професіограма, як набір вимог компетентності фахівця, спрямована тільки на визначення операційних компетентностей. Система ключових компетентностей, як поширена параметрична характеристика фахівця, не може визначатися звичайним переліком належних особистісних якостей і здібностей. Для цього необхідно використати комплекс взаємопов'язаних параметрів. Тому при цілісному описі моделі професійної компетентності необхідно використати рівневий підхід. Використовуючи даний

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти

підхід, автор виділяє комунікативну, інформаційну, регулятивну та інтелектуальну складові професійної компетентності, причому остання є базовою для інших.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дозволить виділити різні підходи до розуміння сутності професійної компетентності, одним з яких є функціонально-діяльнісний підхід (Н. Кузьміна, В. Сластьонін, В. Сімонов, Н. Галіцина, Р. Шакуров, А. Щербаков й ін.), в межах якого компетентність розглядається як єдність теоретичної та практичної готовності до здійснення професійної діяльності, до виконання професійних функцій, за якого основні параметри професійної компетентності задаються функціональною структурою професійної управлінської діяльності, що включає ряд теоретичних і практичних складових професійної компетентності: аналітичних, прогностичних, рефлексивних, організаційних, комунікативних та ін.

Універсальний підхід до розуміння сутності компетентності складається з того, що дана категорія однозначно не співвідноситься з професійною освітою. Компетентність (Ю. Абрамов, Ф. Зіядінова, В. Кудашов, Л. Лесохіна, Н. Пахомов, Н. Різоз, Ю. Гунталов і ін.) зв'язана з базовою кваліфікацією і в той же час дозволяє людині орієнтуватися в широкому колі питань, що не обмежені вузькою спеціалізацією, що забезпечує соціальну і професійну мобільність особистості, відкритість до змін і творчого пошуку, здібність до самовираження і самовдосконалення, готовність і здібність поновлювати свої знання.

Н. Кузьміна визначає професійну компетентність як здатність педагога перетворювати спеціальність, носієм якої він є, в засіб формування особи, яка ґрунтується, з врахуванням обмежень і розпоряджень, що накладаються на навчально-виховний процес вимогами норм щодо професійної діяльності, в якій він здійснюється [6, с. 89 – 90].

Аналіз наукової літератури показує, що вчені, які вивчають проблему професійної компетентності педагога, у своїх дослідженнях використовують термін «професійна компетентність» (Б. Гершуньський, Т. Добудько, А. Маркова й ін.), термін «педагогічна компетентність» (Л. Мітіна й ін.) або обидва терміни (Н. Лобанова й ін.), а інколи об'єднують дані терміни за аналогією з професійною діяльністю: «професійна компетентність» (Ю. Кулукткін, Г. Сухобєска та ін.).

Президент АПН України, академік НАПН України В. Кремень, характеризуючи основні загальні цивілізаційні тенденції, що будуть стверджуватися в XXI столітті й впливати на всі сфери життя людини і суспільства, засвідчує необхідність перегляду і модернізації освіти в контексті Національної доктрини, що, у свою чергу, передбачає:

- зміну змісту освіти;
- корекцію спрямованості навчального процесу;
- перехід від кваліфікації до компетентності;
- утвердження особистісно орієнтованої педагогічної системи;
- актуалізацію патріотичного виховання;
- надання інноваційного характеру освіті [5, с. 9 – 17].

Серед цих напрямів чільне місце займає проблема підготовки вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів у контексті інтегративного підходу.

Інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів досить широко обговорюється науковцями й практиками (А. Вихрущ, І. Волошук, О. Коберник, М. Корець, Є. Кулик, Г. Левченко, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Сидоренко, Г. Терешук та ін.).

на законодавчому рівні, який задекларований у Державному стандарті початкової освіти (освітня галузь "Технології") [4, с. 5 – 39].

На сьогодні початкова школа на старті чергового оновлення. Постановою Кабінету Міністрів України затверджено новий Державний стандарт початкової загальної освіти (20.04.2011 р., № 462), який розроблений відповідно до вимог сучасного суспільства, мети початкової школи з урахуванням пізнавальних можливостей і потреб учнів початкових класів та визначає зміст початкової загальної освіти, що ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави. В основу нової редакції цього важливого документа покладено компетентнісний підхід до освіти школярів. Зокрема, одним із ключових завдань початкової освіти визначено формування компетентності учнів з питань предметно-перетворювальних технологій. У розділі «Освітня галузь «Технології»» введено змістову лінію «Трудове навчання». Відповідно до вимог, означених у освітній галузі «Технології» Державного стандарту загальної початкової освіти, визначено державні вимоги до навчальних досягнень учнів, які відповідають змісту і структурі предметних компетентностей (учень знає, розуміє, застосовує, аналізує, виявляє, ставлення, оцінює тощо). Водночас із предметною підготовкою молодші школярі мають оволодіти ключовими компетентностями (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, предметноперетворювальна, здоров'язбережувальна, інформаційно-комунікаційна), що передбачають їхній особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток. Вони формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій. У стандарті виокремлено освітню галузь «Технології». Освітня галузь «Технології» Державного стандарту спрямована на розвиток творчої особистості засобами трудової діяльності.

Саме на цій основі проводяться пошуки доцільних шляхів інтеграції знань, формування предметно-перетворювальної компетентності учнів, а відтак досягнення певної "універсальності" їх освіти. Адже можливості мистецтв збагачувати духовні сили особистості, вчити переживанню глибокої єдності з усім світом і людством у цілому значно посилюються за умови осягнення багатоманітності та глибокого взаємозв'язку духовних цінностей.

Як зазначає О. Рудницька, взаємозв'язки у формуванні предметно-перетворювальної компетентності молодших школярів здійснюються на теоретичному й емпіричному рівнях. Теоретичний рівень інтеграції, як необхідна логічна основа розуміння природи мистецтва, передбачає узагальнення й систематизацію знань про художню картину світу. На цьому рівні відбувається усвідомлення сутності понять художнього змісту й форми, жанру і стилю, художньої метафори, символу, алегорії, що потребує зіставлення за принципом аналогії в контрасті різних явищ мистецтва, порівняльного аналізу засобів художнього осмислення навколишньої дійсності, проведення паралелей між творами, близькими за своєю темою, сюжетом, стилем написання, жанровою й структурною композицією тощо. Теоретичний рівень, на думку науковця, має доповнюватися емпіричним рівнем інтеграції особистісно-чуттєвих вражень художнього сприймання, який ґрунтується на психологічних механізмах синестезії (синестезія – це міжсенсорні асоціації, що виникають у суб'єкта внаслідок взаємовпливу візуальних, слухових та

інших образів мистецтва й зумовлюються інтегративною природою конкретно-чуттєвого осягнення їх художнього смислу) [9, с. 41 – 42].

Інтегративний підхід у підготовці вчителя початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів має свою специфіку, яка полягає не лише в поєднанні різних предметів у органічну єдність, а й у спрямованості на навчання молодших школярів. Це потребує від учителя початкових класів врахування особливостей школярів, здійснення синтезу різних за змістом навчальних дисциплін. При цьому, як зазначає В. Бондар, педагог має усвідомлювати, що "інтеграція – це не зміна діяльності, не просте перенесення знань з одного предмету на інший, а процес створення нових дидактичних еквівалентів, які відображають тенденції інтеграції сучасного наукового знання" [1, с. 62]. Отже, вчитель повинен детально знати шкільну програму, зміст підручників, уміти добирати навчальний матеріал, диференціювати його, знати, який саме матеріал доцільно інтегрувати і з якою метою, володіти технологією проведення інтегрованих уроків.

Формування вищезазначених умінь повинно відбуватися у процесі професійної фахової підготовки, в якій поєдналися б психологічна, теоретична й технологічна складові. Мета такої підготовки – озброїти майбутніх учителів початкової школи науково-теоретичними знаннями про специфіку предметно-перетворювальної компетентності учнів, про їх закономірності, про принципи та закони інтеграції, а також сформувати вміння аналізувати, здійснювати відбір і групування навчального матеріалу для його інтегрування, планувати та проводити інтегровані уроки у початкових класах. На досягнення даної мети спрямовані конкретні завдання:

- ознайомити студентів із науковими дослідженнями і практичними здобутками з даної проблеми;
- формувати в майбутніх учителів початкових класів мотивацію інтегрованого викладання дисциплін, спрямованих на формування предметно-перетворювальної компетентності учнів;
- познайомити з технологією інтегрування навчальних дисциплін і на цій основі виробити вміння інтегрувати зміст предметів, що викладаються в початковій школі;
- розкрити можливості проведення інтегрованих уроків у початковій школі, використовуючи діючі програми та підручники, формувати вміння їх проведення.

Інтегративний підхід до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів диктує принципові нові вимоги до вчителя початкової школи, оскільки від професійної компетентності педагога залежить ефективність формування в молодших школярів цілісного бачення мистецтва як образної форми відображення дійсності. А відтак потребує вдосконалення система підготовки кваліфікованих педагогічних працівників, здатних до аналізу, до вмілого відбору та групування навчального матеріалу для його інтегрування, до організації та до проведення інтегрованих уроків у початковій школі. Сучасна школа чекає на вчителя з інноваційним креативним мисленням, здатного до ефективного вирішення складних освітніх проблем.

На нашу думку, реалізація інтегративного підходу до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів передбачає об'єднання споріднених моментів змісту навчальних предметів у початковій школі. Інтегроване навчання, як зазначають дослідники (Н. Бібік, С. Гончаренко, О. Савченко та ін.), дає змогу сформувати у молодших школярів цілісне уявлення про навколишній світ, забезпечити організацію єдиної навчальної діяльності учнів, спрямованої на досягнення єдиної мети.

Отже, реформа сучасної освіти реально може бути здійснена лише за умови інтегративного підходу. Цілеспрямований пошук нового життєвого досвіду за

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти

допомогою предметно-перетворювальної компетентності сприяє тому, що у свідомості молодших школярів настає якісний прорив на шляху розвитку просторових уявлень. Слід також врахувати той факт, що застосування сучасних технологій на уроках веде до створення умов для розвитку вмінь і навичок самоосвіти шляхом організації творчо-дослідницької навчальної роботи учнів, спрямованої на інтеграцію та актуалізацію знань з різних предметів.

Список використаних джерел

1. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В. І. Бондар. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
2. Введенський В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 51-55.
3. Великий тлумачний словник української мови / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. – Ірпінв: Перун, 2001. – 1440 с.
4. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – 2011. – № 18 (594), травень. – С. 5 – 39.
5. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття / В. Г. Кремень // Вища школа. – 2002. – № 6. – С. 9 – 17.
6. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 89-90.
7. Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика / за ред. І. Козловської та Я. Кміта. – Л.: Словом, 2004. – 244 с.
8. Професійна освіта: Словник навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за заг. ред. Н. Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – С. 128 – 129.
9. Рудницька О. Інтегративні зв'язки у викладанні предметів художньо-естетичного циклу / О. Рудницька // Початкова школа. – 2001. – № 5. – С. 40 – 43.
10. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручн. для студ. педагог. ф-тів / О. Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
11. Сільська початкова школа у контексті реформування системи освіти в Україні: монографія / [Біда О. А., Волошин Г. П., Коберник О. М. та ін.]; за заг. ред. В. Г. Кузя. – К.: Наук. світ, 2002. – 220 с.

Кондратець І. В.,

аспірант кафедри педагогіки і психології (дошкільної)
(Рівненський державний гуманітарний університет),
методист інформаційно-методичного центру
(Управління освіти і науки Новоград-Волинської міської ради)

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ РЕФЛЕКСИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Серед основних критеріїв оцінки професійної компетентності та фахового рівня педагога на сучасному етапі розвитку освіти є здатність до рефлексії.

Проблема рефлексії унікальна, як і сама рефлексія: це – поєднання старого і нового у житті, гармонія законів внутрішнього і зовнішнього світів, вічних істин щодо пізнання людиною себе та сучасних методів рефлексивного управління і формування рефлексивних здібностей.

Слово «рефлексія» походить від латинського reflexio, що означає «звернення назад». В англійській мові термін «to reflekt upon» набув значення як «розмірковувати над».

Аналіз психолого-педагогічної літератури (А. Бізяєва, Б. Вульф, І. Зянов, Ю. Кулуктін, С. Максименко, С. Степанов тощо) доводить, що:

1) поняття рефлексії протягом часу було і залишається тісно пов'язаним із поняттями самопізнання та саморозвитку людини;

2) перехід від теоретичних роздумів учених до практичного вживання і використання терміну рефлексії сприяв виникненню нової форми рефлексії – професійної;

3) рефлексія, з однієї сторони, визнається як якість, що необхідна професіоналу, оскільки дозволяє найбільш ефективно й адекватно реалізувати себе і свої здібності, а з іншої сторони, завдяки рефлексії здійснюється професійне становлення та розвиток особистості педагога, а також сукупність умов, що сприяють формуванню даної якості;